

זכויות נאשמים קטינים

החוק ומערכת המשפט נוקטים גישה שונה בין נאשמים קטינים ומבוגרים. הדבר מתבטא בסעיפים שונים, תקנות והתייחסויות ייחודיות שקיימים בחוק הנוער ובמערכת השיפוט לנוער, כאשר יחסית לבגירים הדגש הוא יותר על שיקום ופחות על הרתעה. אין בכך לומר כמובן שקטין לא ייענש, ואפילו בחומרה, אך המערכת בהחלט מכירה במצבו הייחודי עקב גילו, ומעמידה לימינו מספר זכויות ואפשרויות מיוחדות. הזכויות מתחילות כבר משלב החקירה המשטרתית ומגיעות עד לריצוי העונש עצמו, אך במאמר זה נתייחס לזכויות הקשורות של קטינים נאשמים.

קטין הופך לנאשם

במידה שחקירתו של קטין במחלקת הנוער במשטרה הובילה להחלטה על הגשת כתב אישום מטעם מחלקת התביעות המשטרתית, הופך הוא מחשוד לנאשם. במרבית המקרים יוגש כתב האישום לבית המשפט לנוער, שפועל בהתאם לחוק הנוער אשר בו מופיעות תקנות מיוחדות. לדוגמא, בסעיף 1 א' לחוק נקבע כי "מימוש זכויות של קטין, הפעלת סמכויות ונקיטת הליכים כלפיו ייעשו תוך שמירה על כבודו של הקטין, ומתן משקל ראוי לשיקומו, הטיפול בו, שילובו בחברה ותקנת השבים". כבר כאן ניתן לראות את הדגש המיוחד על גישה משקמת ומטפלת שמטרתה לקדם ככל האפשר את השתלבותו החוזרת של הקטין בחברה, כאדם נורמטיבי. כיצד מתבטא הדבר בעת שהקטין נאשם?

מעצר עד תום ההליכים

בדרך כלל תבקש המשטרה מבית המשפט להורות על מעצר עד תום ההליכים המשפטיים רק במקרים חמורים, וכשישנו חשש לשיבוש הליכי משפט, בריחה, או פגיעה בציבור או פרטים מסוימים. יחד עם זאת, גם במקרים אלו אוסר חוק הנוער להטיל מעצר עד תום ההליכים אם טרם מלאו לקטין 14 שנים, מתוך הבנת הנזקים הנפשיים החמורים שעלול מאסר לגרום לאנשים כה צעירים.

מעצר בית

מעצר בית הינו חלופה למעצר במתקן כליאה מיוחד, המהווה הקלה משמעותית בתנאים מחד, ומאידך גם פגיעה מהותית ביכולת לקיים אורח חיים תקין. הדבר נכון במיוחד לגבי אנשים בגירים הצריכים להתפרנס, אך גם בקטינים שצריכים ללמוד ולקיים קשרים חברתיים החיוניים להתפתחותם התקינה. על כן, חוק הנוער קובע שקטין נאשם לא יושם במעצר בית ליותר מתשעה חודשים. כלומר, בית המשפט יכול להורות על הארכת מעצר הבית עד 3 חודשים ולחזור על כך שוב ושוב, אך כאמור ישנה מגבלת זמן מקסימאלית. מעבר לכך, במידה שתנאי המעצר כוללים את שהיית הקטין במקום יותר מ-16 שעות ביממה, מחויב בית המשפט לקיים דיון בעניין בכל 3 חודשים.

השגחות

החוק גם משקף הבנה כי לעיתים קרובות הרקע לעבירות הן נסיבות אישיות בעייתיות, ולכן יש להתייחס אל הנאשם כאל נער המצוי בסיכון. מסיבה זו נקבע כי רשאי בית המשפט להורות על מסירת הקטין להשגחה מטעם קצין מבחן, החל מעת הגשת כתב האישום ועד לסיום ההליך המשפטי. כמו כן, מפורטים התנאים להוצאת צו השגחה וכיצד הדבר יפוקח ויושם. בנוסף, קיימת הבחנה בין צו השגחה זמני במסגרת קהילתית לבין הוצאה אל מחוץ לבית עקב סיכון ולצורך הסתכלות. במקרה זה ניתן גם לערער על החלטת בית

18/01/2020

077-5006206

052-6885006

זכויות נאשמים קטינים

המשפט, בניגוד לכללים הרגילים שלפיהם אין אפשרות לערער על החלטות ביניים בהליכים פליליים.